

PROJEKT LEONARDO DA VINCI

Klienti so zrakovým postihnutím a mediácia

Výskumná správa občanov so zrakovým postihnutím v rámci projektu “Mostík k zamestnaniu – Pasemploi”

Vypracovala: Daniela Kešelová

Bratislava, máj 2009

Obsah

Zoznam tabuliek	3
Zoznam skratiek	3
Úvod	4
1. Charakteristika výskumného súboru	6
2. Práca a ďalšie vzdelávanie	8
2.1 Status na trhu práce	8
2.2 Ďalšie vzdelávanie	8
2.3 Priebeh zamestnaní	9
2.4 Miesto výkonu práce u pracujúcich	9
2.5 Získanie súčasnej práce	10
2.6 Pomoc pri získaní práce	11
2.7 Prístup zamestnávateľa k pracovníkom so zrakovým postihnutím	12
2.8 Čo zamestnaní respondenti potrebujú k práci	12
2.9 Dĺžka nezamestnanosti u občanov bez práce	13
2.10 Dôvod nezamestnanosti	14
2.11 Druh hľadanej práce	14
2.12 Spôsob hľadania zamestnania	15
2.13 Dôvod nezískania zamestnania	15
2.14 Inštitúcie hľadania zamestnania	16
2.15 Tendencie k činnostiam pre získanie zamestnania	17
3. Postoje k pôsobeniu mediátora	18
3.1 Pomoc mediátora podľa činnosti na trhu práce	18
3.2 Dôvody mediácie a charakteristika pomoci mediátora	18
Záver – hlavné výskumné zistenia	20
Použité zdroje	23

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1: Štruktúra klientov podľa pohlavia	6
Tabuľka 2: Stupeň zrakového postihnutia	6
Tabuľka 3: Vek získania zrakového postihnutia	7
Tabuľka 4: Najvyššie ukončené vzdelanie	7
Tabuľka 5: Status na trhu práce podľa rodu	8
Tabuľka 6: Miesto výkonu práce	10
Tabuľka 7: Získanie súčasnej práce	11
Tabuľka 8: Pomoc so získaním práce	11
Tabuľka 9: Dĺžka nezamestnanosti	13
Tabuľka 10: Príčina straty zamestnania	14
Tabuľka 11: Spôsob hľadania zamestnania (%)	15
Tabuľka 12: Dôvody nezískania zamestnania (%)	16
Tabuľka 13: Spôsob hľadania zamestnania (%)	16
Tabuľka 14: Tendencie k aktivitám pre získanie zamestnania (%)	17
Tabuľka 15: Pomoc mediátora podľa činnosti na trhu práce	18

Zoznam skratiek

ADZ – Agentúra dočasného zamestnávania
 APZ – Agentúra podporovaného zamestnávania
 CHD – chránená dielňa
 CHP – chránené pracovisko
 SZČO – samostatne zárobkovo činná osoba
 Úrad PSVR – Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny
 TP – trh práce
 UoZ – uchádzač o zamestnanie
 VPM – voľné pracovné miesta
 VÚC – Vyšší územný celok
 ZoZ – záujemca o zamestnanie

Úvod

Uvedená správa prináša výskumné zistenia v rámci medzinárodného projektu Leonardo da Vinci “Mostík k zamestnaniu - Passemploi”. Cieľom projektu je “trvalo zlepšiť podmienky pre zamestnávanie zrakovo postihnutých ľudí aktívnym prekonávaním prekážok medzi prostredím sprostredkovania zamestnania a „svetom podnikov,“ teda prekonávaním prekážok brániacim profesionálnu integráciu zrakovo postihnutej populácie so zámerom vytvoriť trvalý mostík medzi - sprostredkovateľským prostredím a svetom podnikov“.

Projekt je koordinovaný Francúzskou federáciou nevidiacich. Zo slovenskej strany sa na výskume v rámci projektu podieľalo Regionálne poradenské a informačné centrum Považská Bystrica a Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska.

Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska zastrešuje výskum klientov so zrakovým postihnutím a výskum organizácií sprostredkujúcich zamestnanie. Táto správa prináša výsledky výskumu klientov so zrakovým postihnutím, a to v kontexte ich pracovného uplatnenia a postoja k mediácii. Zber štatistických údajov prebiehal prostredníctvom dotazníka na výberovom súbore 41 občanov so zrakovým postihnutím.

Vo vybraných otázkach sociodemografického charakteru a v otázkach týkajúcich sa pracovného uplatnenia uvedený výskum vychádzal z výskumu, ktorý sa realizoval v roku 2006 v rámci projektu Iniciatívy spoločenstva Equal “Systém integrovaného zamestnávania a rekvalifikácie nevidiacich a slabozrakých ľudí” (SIZAR). Projekt viedla Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska a za výskumnú aktivitu zodpovedal Inštitút pre výskum práce a rodiny, ktorý výskum realizoval. Výskum v roku 2006 sa týkal občanov so zrakovým postihnutím, ktorí v čase zberu údajov pracovali, alebo boli evidovaní na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny ako uchádzači o zamestnanie.

Súčasná správa je rozdelená do troch hlavných kapitol. Prvá kapitola obsahuje charakteristiku celého výskumného súboru. Súčasťou druhej kapitoly sú špecifiká pracovného uplatnenia pracujúcich a nezamestnaných občanov so zrakovým postihnutím. Obsahom tretej kapitoly sú poznatky týkajúce sa postojov občanov so zrakovým postihnutím k mediácii.

1. Charakteristika výskumného súboru

Výskumný súbor tvorilo 41 respondentov - klientov s rôznymi stupňami zrakového postihnutia.

Ich priemerný vek bol 43,51 rokov.

Ako uvádza nasledujúca tabuľka, zastúpenie mužov a žien bolo pomerne vyrovnané.

Žien bolo 48,8% a mužov 51,2%.

Tabuľka 1: Štruktúra klientov podľa pohlavia

	Počet	%
žena	20	48,8
muž	21	51,2
Spolu	41	100,0

Z nasledujúcej tabuľky vyplýva, že takmer polovicu (48,8%) tvorili prakticky nevidiaci, necelou štvrtinou (24,4%) boli zastúpení nevidiaci a slabozrakí. Jeden respondent na otázku o stupni zrakového postihnutia neodpovedal.

Tabuľka 2: Stupeň zrakového postihnutia

	Počet	%
nevidiaci	10	24,4
prakticky nevidiaci	20	48,8
slabozraký	10	24,4
neuvedené	1	2,4
Spolu	41	100,0

Viac ako polovica (53,7%) má zrakové postihnutie od narodenia, resp. od ranného detstva a 43,9% ho získala počas života. Jeden respondent na otázku neodpovedal.

Tabuľka 3: Vek získania zrakového postihnutia

	Počet	%
neuvedené	1	2,4
od narodenia (ranného detstva)	22	53,7
počas života	18	43,9
Total	41	100,0

Takmer dve pätiny (39%) mali ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou a necelá jedna tretina (29,3%) disponovala stredoškolským vzdelaním bez maturity. V súbore boli v pomerne vysokej miere zastúpení klienti s vysokoškolským vzdelaním (jeden klient s bakalárskym vzdelaním a takmer jedna štvrtina 24,4% malo ukončený 2.stupeň VŠ štúdia). Iba dvaja klienti mali základné vzdelanie. V súbore sa nenachádzal ani jeden klient bez vzdelania.

Tabuľka 4: Najvyššie ukončené vzdelanie

	Počet	%
základné	2	4,9
stredoškolské bez maturity	12	29,3
stredoškolské s maturitou	16	39,0
vysokoškolské 1. stupeň	1	2,4
vysokoškolské 2. stupeň	10	24,4
Spolu	41	100,0

2. Práca a ďalšie vzdelávanie

2.1 Status na trhu práce

Vo výberovom súbore bolo zastúpenie zamestnaných klientov a klientov bez zamestnania pomerne vyrovnané. Zamestnaných bolo 48,8% a bez práce 51,2%.

Z hľadiska rodovej príslušnosti, medzi ženami prevažovali klientky bez platenej práce, ktorých bola viac ako polovica (55%). U mužov prevažovali pracujúci klienti (52,4%).

Tabuľka 5: Status na trhu práce podľa rodu

	Počet			%		
	ženy	muži	Spolu	ženy	muži	Spolu
pracujúci	9	11	20	45,0	52,4	48,8
bez práce	11	10	21	55,0	47,6	51,2
Total	20	21	41	100,0	100,0	100,0

Zo zamestnaných v absolútnom počte 5 klienti pracovali ako maséri, traja ako administratívni pracovníci a po jednom sa vyskytli profesie ako inštruktor sociálnej rehabilitácie, manažér, štátny zamestnanec, právnik, šatniarka, sociálny pracovník, učiteľ, účtovník, dobrovoľnícka práca, metodický a organizačný pracovník, telefonista.

2.2 Ďalšie vzdelávanie

Zo 41 respondentov 21 uviedlo absolvovanie vzdelávacieho kurzu v minulosti. Prevažne išlo o kurzy určené pre nevidiacich a slabozrakých občanov - masérsky kurz, bodové písmo, rehabilitačný kurz v Levoči, sebaobsluha, inštruktor sebaobsluhy. Jeden respondent uviedol absolvovanie kurzu mediácie, z ktorého získal certifikát. Ostatní respondenti absolvovali bežné kurzy ako jazykové (angličtina, práca s PC, účtovníctvo, v individuálnych prípadoch opatrovatelstvo, príprava sociálneho poradcu, manažérske zručnosti, tréner krasokorčuľovania, majster odbornej výchovy,

jeden respondent absolvoval zväračské skúšky. Vyskytli sa prípady, keď jeden respondent uviedol niekoľko absolvovaných kurzov.

2.3 Priebeh zamestnaní

Zo 41 respondentov 30 opýtaných uviedlo svoj priebeh zamestnaní. Bolo medzi nimi obe skupiny - tí, ktorí v čase prieskumu pracovali aj tí respondenti, ktorí boli bez práce. V najvyššej miere bola zastúpená tradičná profesia pre občanov so zrakovým postihnutím - masérstvo. V 4 prípadoch boli uvedené povolania telefonistov, spojovateľov. Spomedzi bežných, netradičných povolaní 4 respondenti pracovali ako učitelia, 2 ako administratívni pracovníci a v individuálnych prípadoch sa vyskytli povolania sanitára, skladníka, vedúceho Krajského strediska ÚNSS, fakturantky, klampiara, montéra, odborného radcu, právničky, predavačky, skladníčky, majsterky odbornej výchovy, robotníčka, účtovník, vedúca oddelenia, vychovávateľ. Niektorí respondenti v minulosti nevykonávali jedno zamestnanie, ale v priebehu svojej pracovnej kariéry zamestnanie zmenili.

2.4 Miesto výkonu práce u pracujúcich

Z nasledujúcej tabuľky vyplýva, že zo zamestnaných viac ako polovica (55%) pracovala na nechránenom pracovisku u zamestnávateľa, jedna pätina (20%) na chránenom pracovisku u zamestnávateľa a jedna desatina v chránenej dielni. Jedna osoba pracovala na chránenom pracovisku ako samostatne zárobkovo činná osoba a jedna na nechránenom pracovisku ako SZČO. Jeden klient sa označil za zamestnaného z dôvodu vykonávania aktívnych prác.

Tabuľka 6: Miesto výkonu práce

	Počet	%
chránená dielňa	2	10,0
chránené pracovisko u zamestnávateľa	4	20,0
nechránené pracovisko u zamestnávateľa	11	55,0
chránené pracovisko ako SZČO	1	5,0
nechránené pracovisko ako SZČO	1	5,0
iné	1	5,0
Spolu zamestnaní	20	100,0
nevzťahuje sa	21	
Spolu	41	

Podobné boli aj zistenia vo výskume v rámci projektu SIZAR v roku 2006, podľa ktorých najvyšší podiel respondentov tiež pôsobil na otvorenom trhu práce, konkrétne na nechránenom pracovisku u zamestnávateľa. Nasledovalo zamestnanie na chránených pracovných miestach (v chránenej dielni alebo na chránenom pracovisku u zamestnávateľa) a vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti.

(Hanzelová, et.al, 2006).

2.5 Získanie súčasnej práce

Z nasledujúcej tabuľky vyplýva, že v podsúbore zamestnaných takmer jedna tretina (30%) bola pred získaním súčasnej práce určitý čas nezamestnaná. Ihneď po ukončení prípravy na povolanie získalo prácu 15% respondentov, ktoré v čase prieskumu pracovali a rovnaký podiel striedal obdobia zamestnanosti a nezamestnanosti. Iný spôsob získania práce uviedlo 35% pracujúcich respondentov (napr. získanie práce po uvoľnení pracovného miesta, počas štúdia, po účasti v projekte ÚNSS počas invalidného dôchodku.). Jeden respondent neuviedol obdobie získania práce.

Tabuľka 7: Získanie súčasnej práce

	Počet	%
hneď po ukončení prípravy na povolanie	3	15,0
bol/a určitý čas nezamestnaný	6	30,0
striedal/a obdobia zamestnanosti a nezamestnanosti	3	15,0
iné	7	35,0
neuvedené	1	5,0
Spolu pracujúci	20	100,0
nevzťahuje sa	21	
Spolu	41	

2.6 Pomoc pri získaní práce

Najčastejším spôsobom, prostredníctvom ktorého respondenti získali prácu, boli osobné kontakty. Prostredníctvom príbuzných a známych získala prácu polovica pracujúcich respondentov. V 40% odpovedí sa vyskytla Únia nevidiacich a slabozrakých Slovenska, ktorá pomohla klientom získať prácu. V 30% prípadov respondenti osobne navštevovali zamestnávateľov. Detailný prehľad inštitúcií, ktoré pomohli klientom získať prácu prináša nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 8: Pomoc so získaním práce

	%
ÚNSS	40,0
APZ	0
Úrad PSVR	10,0
Súkromné sprostredkovateľne práce	5,0
Príbuzní a známi	50,0
Škola, na ktorej som študoval/a	10,0
Podávanie inzerátov, reagovanie na inzeráty	10,0
Osobná návšteva zamestnávateľov	30,0
Iné	15,0

V absolútnom vyjadrení 9 respondentov uviedlo spôsob pomoci inštitúcie ohľadne nájdenia práce. V jednotlivých prípadoch figurovala ponuka práce, sprostredkovanie práce, exkurzia, účasť v projekte na podporované zamestnávanie, poskytnutie informácií, sprostredkovanie výuky na PC a a výuky s kompenzačnými pomôckami, výukou priestorovej orientácie (ÚNSS) a zriadenie chránenej dielene.

Zo 41 respondentov 19 vyjadrilo, aký argument pomohol, aby klient získal prácu. Vo väčšine prípadov pomohla argumentácia prostredníctvom odborného vzdelania, ktoré je požadované na pracovnú pozíciu, dlhodobej praxe, skúseností, presvedčivosti, znalosti problematiky. Na vybrané pozície (napr. masérske) hľadali pracovníka so zrakovým postihnutím.

2.7 Prístup zamestnávateľa k pracovníkom so zrakovým postihnutím

Devätnásť zamestnaných respondentov odpovedalo na otázku o prístupe zamestnávateľa, kolegov k nim ako k pracovníkom. Väčšina z respondentov, ktorí uviedli odpoveď považovala tento prístup za dobrý, boli spokojní, ľudský, seriózny, rovnocenný, kolegiálny, komunikácia prebiehala na bežnej úrovni. V individuálnych prípadoch respondenti uviedli, že majú úpravu pracovného času, dostali príspevok na zriadenie chránenej dielne, spolupracovníci všestranne pomáhajú, vychádzajú v ústrety.

2.8 Čo zamestnaní respondenti potrebujú k práci

Zamestnaní respondenti odpovedali aj na otázky týkajúce sa pomôcok pre občanov so zrakovým postihnutím, ktoré potrebujú k práci.

V najvyššom počte odpovedí sa vyskytli kompenzačné pomôcky, ktoré boli uvedené až v 75% prípadov. Spomedzi kompenzačných pomôcok boli najčastejšie uvádzané: čítacia a televízna lupa, okuliare, počítač s hlasovým

výstupom, Magic, diktafón, telefón, mobil s hlasovým výstupom, hlasový záznamník, tlačiareň Braillovo písma.

Pomoc pracovného asistenta by prijalo 25% zamestnaných respondentov a rovnaký podiel by prijal upravené pracovné prostredie. Pomoc pracovného asistenta by potrebovali pri čítaní, vytváraní materiálov v prístupnej forme, pri orientácii pri neznámej práci alebo v neznámom prostredí. Úprava pracoviska sa týkala predovšetkým lepšieho osvetlenia.

2.9 Dĺžka nezamestnanosti u občanov bez práce

Ako sme už spomínali, viac ako polovica klientov (51,2%) bola bez práce. Z tejto skupiny jedna tretina (33,3%) boli bez práce po dobu 5 rokov a dlhšie, takmer jedna štvrtina (23,8%) nepracovala menej ako 6 mesiacov a necelá jedna pätina (19%) bola bez práce dlhšie ako 2 roky, ale menej ako 5 rokov. Detailnú štruktúru klientov podľa dĺžky nezamestnanosti prináša nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 9: Dĺžka nezamestnanosti

	Počet	%
menej ako 6 mesiacov	5	23,8
6 - 12 mesiacov	1	4,8
viac ako 1 rok - 2 roky	2	9,5
viac ako 2 roky - menej ako 5 rokov	4	19,0
5 rokov a viac	7	33,3
neuviedene	2	9,5
Spolu bez zamestnania	21	100,0
nevzťahuje sa	20	
Spolu	41	

V porovnaní s výskumom SIZAR v roku 2006, kedy najvyšší podiel tvorili respondenti evidovaní do pol roka a dlhšie ako 1 rok - do 2 rokov, vo výskume z roku 2009 dominovali extrémne dlhodobo nezamestnaní klienti po dobu 5 rokov a viac. (Hanzelová, et.al, 2006).

2.10 Dôvod nezamestnanosti

Tabuľka 10: Príčina straty zamestnania

	Počet	%
prišiel/a o zamestnanie z dôvodu prepustenia	8	38,1
rozviazal/a pracovný pomer na vlastnú žiadosť	5	23,8
zrušil/a živnosť	1	4,8
ešte nikdy nepracoval/a	2	9,5
iné	5	23,8
Spolu bez zamestnania	21	100,0
nevzťahuje sa	20	
Spolu	41	

Ako uvádza predchádzajúca tabuľka, takmer dve pätiny klientov (38,1%) prišli o zamestnanie z dôvodu prepustenia a necelá jedna štvrtina (23,8%) rozviazala pracovný pomer na vlastnú žiadosť. Rovnaký podiel respondentov nepracuje z iného dôvodu: dôchodku, invalidného dôchodku, zdravotnému stavu, pracovného úrazu, prepusteniu zo zdravotných dôvodov a ukončeníu obdobia zastupovania zamestnanca.

2.11 Druh hľadanej práce

Zo 41 respondentov 17 nezamestnaných uviedlo druh hľadanej práce. Dvaja respondenti hľadali akúkoľvek prácu, v dvoch prípadoch sa vyskytla práca infomátora a v troch prípadoch maséra. Po jednom prípade sa vyskytli povolania ako balicka, spojovateľka, ekonomická práca, hudobník, poradenská činnosť, logopéd, surdopéd, pomocné práce, prekladateľka. Niektorí respondenti uviedli viacero druhov prác, ktoré by chceli robiť.

2.12 Spôsob hľadania zamestnania

Ako znázorňuje nasledujúca tabuľka, najčastejším spôsobom hľadania zamestnania bolo u respondentov bez práce vyhľadávanie prostredníctvom osobných kontaktov – oslovovanie známych a kamarátov. Uvedený spôsob hľadania práce sa vyskytol v dvoch tretinách prípadov (66,7%). Vyhľadávanie prostredníctvom inzerátov bolo uvedené vo viac ako polovici prípadov (57,1%). Rozosielanie životopisov zamestnávateľom bolo deklarované v 14,3% prípadov. Štyria respondenti uviedli iný spôsob hľadania zamestnania, napr. prostredníctvom Internetu.

Tabuľka 11: Spôsob hľadania zamestnania (%)

vyhľadávanie inzerátov	57,1
rozosielanie životopisov zamestnávateľom	14,3
oslovovanie známym a kamarátov	66,7
iné	19,0

2.13 Dôvod nezískania zamestnania

Za najčastejší dôvod nezískania zamestnania uvádzali klienti samotnú existenciu zrkového postihnutia. Uvedený dôvod sa vyskytol až v 81% odpovedí. Druhým najčastejším dôvodom bol nevyhovujúci vek (42,9%). V jednej tretine odpovedí figurovali problémy s orientáciou (33,3%). Nedostatočná prax bola dôvodom nezískania práce v 14,3% prípadov a nepostačujúce vzdelanie v necelej jednej desatine odpovedí (9,5%).

Iné dôvody boli uvedené v 14,3%. Medzi nimi figurovalo málo až žiadne pracovné príležitosti, ťažkosti s hľadaním voľného miesta počas školského roka, úraz oka a vysoké časové nároky na prácu - problémy zosúladiť prácu so štúdiom.

Tabuľka 12: Dôvody nezískania zamestnania (%)

nevyhovujúci vek	42,9
zrakové postihnutie	81,0
nedostatočná prax	14,3
nepostačujúce vzdelanie	9,5
problémy s orientáciou v novom prostredí	33,3
iné	14,3

2.14 Inštitúcie hľadania zamestnania

Najčastejším spôsobom hľadania nového zamestnania bolo u nezamestnaných klientov hľadanie prostredníctvom osobných kontaktov – prostredníctvom príbuzných a známych. Uvedený spôsob hľadania zamestnania bol uvedený v takmer troch štvrtinách prípadov (71,4%). Vo viac ako dvoch pätinách prípadov (42,9%) respondenti si podávali inzeráty a reagovali na inzeráty s voľnými pracovnými miestami. Prostredníctvom Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska si hľadalo prácu 28,6% nezamestnaných respondentov. V necelej štvrtine prípadov bolo uvedené hľadanie prostredníctvom úradu práce, sociálnych vecí a rodiny (23,8%). Prostredníctvom agentúr podporovaného zamestnávania a súkromných sprostredkovateľní práce si prácu hľadalo 14,3% klientov. Minimálne (4,8%) boli zastúpené školy ako cesty hľadania zamestnania u občanov so zrakovým postihnutím. Jeden respondent uviedol hľadanie práce prostredníctvom všetkých uvedených spôsobov.

Tabuľka 13: Spôsob hľadania zamestnania (%)

Úrad PSVR	23,8
APZ	14,3
ÚNSS	28,6
súkromné sprostredkovateľne práce	14,3
príbuzní a známi	71,4
škola, na ktorej študoval/a	4,8
podávanie a reagovanie na inzeráty	42,9
osobná návšteva zamestnávateľov	28,6
iné	4,8

2.15 Tendencie k činnostiam pre získanie zamestnania

Ako uvádza nasledujúca tabuľka, nezamestnaní klienti by boli najochotnejší pre získanie zamestnania si zdokonaľiť svoje jazykové a počítačové znalosti. Pre uvedené vzdelávanie by sa rozhodla viac ako polovica klientov (57,1%). Pre absolvovanie špeciálnej prípravy pre ľudí so zrakovým postihnutím by sa rozhodla necelá polovica klientov (47,6%). Rekvalifikovalo by sa pre získanie zamestnania 38,1% klientov a v jednej tretine prípadov sa vyskytla ochota zdokonaľiť si základné zručnosti pre získanie zamestnania a ochota zvýšiť si stupeň vzdelania ďalším štúdiom. Pripracovať sa na samostatné podnikanie by bola ochotná necelá jedna štvrtina respondentov (23,8%). Respondenti mali možnosť viacnásobnej voľby odpovede, preto súčet percent je vyšší ako 100 a niektorí respondenti by boli ochotní realizovať niekoľko činností pre získanie zamestnania.

Tabuľka 14: Tendencie k aktivitám pre získanie zamestnania (%)

zdokonaľiť základné zručnosti pre získanie zamestnania	33,3
zdokonaľiť svoje jazykové a PC znalosti	57,1
zvýšiť si stupeň vzdelania ďalším štúdiom	33,3
rekvalifikovať sa	38,1
absolvovať špeciálnu prípravu pre ľudí so ZP	47,6
pripravovať sa na samostatné podnikanie	23,8

3. Postoje k pôsobeniu mediátora

3.1 Pomoc mediátora podľa činnosti na trhu práce

V skupine pracujúcich klientov tri štvrtiny nemalo záujem o pomoc mediátora. Pomoc mediátora by uvítalo 20% klientov a jeden sa nevedel vyjadriť. U klientov bez práce bola situácia opačná. Viac ako tri štvrtiny klientov bez práce (76,2%) by pomoc mediátora uvítalo, 14,3% sa vyjadrilo záporne. Dvaja klienti bez práce na otázku neodpovedali.

Tabuľka 15: Pomoc mediátora podľa činnosti na trhu práce

	Počet pracujúci	% pracujúci	Počet bez práce	% bez práce
áno	4	20,0	16	76,2
nie	15	75,0	3	14,3
nevie	1	5,0	0	0
neuvedené	0	0	2	9,5
Spolu vzťahuje sa	20	100,0	21	100,0
nevzťahuje sa	21		20	
Spolu	41		41	

3.2 Dôvody mediácie a charakteristika pomoci mediátora

Ako dôvody neprijatia pomoci mediátora sa u pracujúcich klientov vyskytlo nasledovné: sebestacnosť, schopnosť samostatnej orientácie na pracovisku, samostatného riešenia problémov na pracovisku, nepovažuje to za potrebné, pomoc spolupracovníkov, zatiaľ nemal problémy, ale do budúcnosti pomoc mediátora nevyklučuje. Za prítomnosť mediátora hovorili nasledovné dôvody: zrakovo postihnutá osoba nemá možnosť si všetko riešiť sama, poznanie významu mediátora, adaptácia a riešenie prípadných problémov na pracovisku, na urýchlenie a skvalitnenie práce.

Pomoc mediátora vidia pracujúci klienti v pomoci pri adaptovaní sa na pracovisku, pomoci pri riešení konfliktov na pracovisku, v poskytovaní poradenstva a informácií z oblasti legislatívy, technických problémov s PC a PC programami. Jeden klient uviedol, že mediátor by si musel najprv získať jeho dôveru.

Medzi dôvodmi, pre ktoré by pomoc mediátora klienti bez práce uvítali, dominovala pomoc s orientáciou v prostredí, na pracovisku. Nasledovala väčšia smelosť, pribojnosť, istota, predstavenie práce nevidiaceho, adaptácia v podniku, lepšie možnosti a kontakty, rýchlejšie riešenie problémov, na pochopenie potrieb zrakovo postihnutých ľudí ľuďmi bez postihnutia. Tí nezamestnaní, ktorí by nechceli pomoc mediátora, ako dôvod uvádzali svoju samostatnosť a bezproblémovú adaptáciu na nové prostredie.

Pomoc mediátora vidia klienti bez práce v nasledovných činnostiach: hĺbkové vysvetlenie problematiky, čiastočné nahradenie zraku, osвета medzi zamestnávateľmi, orientácia v novom prostredí, pomoc pri hľadaní nového zamestnania, využitie kontaktov a znamostí mediátora, poradenstvo ohľadne tvorby podnikateľského zámeru a zriadenia chráneného pracoviska, praktické rady ohľadne práce, vysvetlenie požiadaviek kladených v zamestnaní. Jeden klient by považoval mediátora za pracovného asistenta.

Záver – hlavné výskumné zistenia

- Priemerný vek klientov so zrakovým postihnutím bol 43,51 rokov. Z hľadiska rodovej príslušnosti bolo zastúpenie mužov a žien pomerne vyrovnané. Takmer polovicu tvorili prakticky nevidiaci a necelú štvrtinu boli zastúpení nevidiaci a slabozrakí. Viac ako polovica mala zrakové postihnutie od narodenia, resp. od ranného detstva a viac ako dve pätiny ho získala počas života. V najvyššej miere boli zastúpení respondenti so stredoškolským vzdelaním s maturitou.
- Z hľadiska uplatnenia na trhu práce zastúpenie zamestnaných klientov a klientov bez zamestnania pomerne vyrovnané (48,8% zamestnaných a 51,2% bez práce). Medzi ženami prevažovali klientky bez platenej práce, u mužov prevažovali pracujúci klienti.
- Viac ako polovica klientov uviedla absolvovanie vzdelávacieho kurzu v minulosti. Išlo prevažne o kurzy určené pre nevidiacich a slabozrakých občanov.
- Čo sa týka priebehu zamestnaní v najvyššej miere bola zastúpená tradičná profesia pre občanov so zrakovým postihnutím – masérstvo. Zo zamestnaných klientov viac ako polovica pracovala na nechránenom pracovisku u zamestnávateľa.
- Najčastejším spôsobom, prostredníctvom ktorého respondenti získali prácu, boli osobné kontakty – príbuzní a známi. V získaní zamestnania vo väčšine prípadov pomohla argumentácia prostredníctvom odborného vzdelania, ktoré je požadované na pracovnú pozíciu. Ďalej argumenty o dlhodobej praxi, skúsenostiach, presvedčivosti, znalosti problematiky.
- Väčšina z respondentov, považovala prístup zamestnávateľa a kolegov za dobrý.

- V najvyššej miere zamestnaní klienti uvádzali potrebu kompenzačných pomôcok (75% prípadov), a to predovšetkým čítacej a televíznej lupy, okuliarov, počítača s hlasovým výstupom, Magicu, diktafónu, telefónu, mobilu s hlasovým výstupom, hlasového záznamníka a tlačiarne Braillovho písma.
- Pomoc pracovného asistenta by prijalo 25% zamestnaných respondentov a rovnaký podiel by prijal upravené pracovné prostredie.
- Najvyšší podiel nezamestnaných klientov bol bez práce po dobu 5 rokov a dlhšie. Vyšší podiel klientov prišiel o zamestnanie z dôvodu prepustenia v porovnaní s tými, ktorí rozviazali pracovný pomer na vlastnú žiadosť.
- Najčastejším spôsobom hľadania zamestnania bolo u respondentov bez práce vyhľadávanie prostredníctvom osobných kontaktov – oslovovanie známych a kamarátov.
- Za najčastejšie dôvody nezískania zamestnania uvádzali klienti samotnú existenciu zrakového postihnutia, nevyhovujúci vek a problémy s orientáciou.
- Spomedzi činností, ktoré by bol klienti ochotní realizovať pre získanie zamestnania, figurovalo predovšetkým zdokonalenie jazykových a počítačových znalostí a absolvovanie špeciálnej prípravy pre ľudí so zrakovým postihnutím.
- Čo sa týka postojov k mediácii, medzi klientmi sa prejavili špecifiká k prijatiu pomoci mediátora z hľadiska pôsobenia na trhu práce. V skupine pracujúcich klientov väčšina nemala záujem o pomoc mediátora. Opačná situácia bola u klientov bez práce.

- Z vyjadrení klientov vyplynulo, že klienti v role mediátora vidia predovšetkým osobu, ktorá im pomôže s orientáciou a adaptáciou v novom prostredí a pri riešení konfliktov na pracovisku a poskytne poradenstvo a informácie o pracovno-právnych vzťahoch. Orientácia a adaptácia v novom prostredí a sebestačnosť boli zároveň najčastejšie dôvody odmietnutia pomoci mediátora.

Použité zdroje

Hanzelová, E. – Kostolná, Z. – Reichová, D. – Repková, K. 2006. Nevidiaci a slabozrakí ľudia na trhu práce a v prístupe k celoživotnému vzdelávaniu. Výsledky empirického prieskumu. Bratislava : IVPR. 136 s.

Pasemploi - Mostík k zamestnaniu. Dátum prístupu [2008-05-26]. Dostupné na Internete: < <http://www.unss.sk/sk/projekty/2009-pasemploi.php>>